

NEMIS TILIDA MULOQOT MADANIYATI VA KOMMUNIKATSIYA

Azizova Zarina Alixanovna
SamDCHTI katta o'qituvchisi
Turamurodova Sevinch Anvarovna
SamDChTI talabasi

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqola tilni o'rganish va madaniyatlararo muloqotni tushunishdagi muhim nazariy asoslarni aniqlashga yordam beradi va nemis tilida muloqot qilayotgan shaxslar uchun amaliy tavsiyalar beradi.

Maqolada, til va madaniyatning muloqotga ta'siri, noverbal elementlar va tilning madaniy kodlar bilan bog'liqligi haqida chuqur tahlil o'tkaziladi. Bunday tahlillar orqali nemis tilida samarali muloqot qilishning nazariy va amaliy jihatlari ko'rib chiqiladi, shuningdek, interkultural muloqotning muhimligi hamda til o'rganishda madaniyatni hisobga olish zarurligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: til nazariyasi, muloqot madaniyati, nemis tili, madaniyatlararo muloqot, madaniyatlararo farqlar, interkultural muloqot, grammatik tizim, noverbal muloqot, til va madaniyat o'zaro ta'siri

Аннотация: Данная научная статья помогает выявить важнейшие теоретические основы изучения языка и межкультурной коммуникации и дает практические рекомендации для людей, общающихся на немецком языке. В статье проводится глубокий анализ влияния языка и культуры на коммуникацию, невербальных элементов и связи языка с культурными кодами. Через такие исследования рассматриваются теоретические и практические аспекты эффективной коммуникации на немецком языке, а также подчеркивается важность межкультурной коммуникации и учета культуры при изучении языка.

Ключевые слова: теоретическая лингвистика, культура общения, немецкий язык межкультурная коммуникация, межкультурные различия, интеркультурная коммуникация, грамматическая система, невербальная коммуникация, взаимодействие языка и культуры

Annotation: This academic article helps identify key theoretical foundations for language learning and intercultural communication and provides practical recommendations for individuals communicating in German. The article offers a deep analysis of the influence of language and culture on communication, nonverbal elements, and the connection between language and cultural codes. Through such analyses, the theoretical and practical aspects of effective communication in German are discussed, and the importance of intercultural communication and the necessity of considering culture in language learning are emphasized.

Keywords: linguistic theory, communication culture, german language, intercultural communication, intercultural differences, intercultural dialogue, grammatical system, nonverbal communication, interaction of language and culture

Til va madaniyat o'rtasidagi o'zaro aloqalar, ijtimoiy hayotdagi muloqotda o'ziga xos ahamiyatga ega bo'lgan muhim bir soha hisoblanadi. Til nafaqat muloqot vositasi, balki insoniyatning dunyoqarashi va madaniy identitetining ifodasi sifatida muhim rol o'ynaydi. Har bir xalqning tili o'ziga xos struktura, qoidalar va nozik ifodalar bilan boyitilgan bo'lib, bu tilning o'ziga xos madaniyati bilan chambarchas bog'liqdir. Muloqotning madaniy o'lchami esa, uning turli tillarda va madaniyatlarda qanday shakllanishi va amalga oshirilishiga ta'sir ko'rsatadi.

Nemis tili, Yevropa madaniyati va jamiyatining ajralmas qismi sifatida, muloqotning o'ziga xos madaniy aspektlarini o'zida aks ettiradi. Nemis tilining grammatika, sintaksis, leksika va fonetika jihatlari bilan birgalikda, uning ijtimoiy va madaniy kontekstda qanday ishlatilishi,

tilshunoslik va madaniyatshunoslik sohalarida muhim tadqiqot mavzularidan biridir. Nemis tilidagi muloqot, boshqa tillarga nisbatan o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, uning rasmiylik darajasi, noaniqlikni bartaraf etish usullari, va nonverbal elementlarga bo'lgan e'tiborini o'z ichiga oladi.

Mazkur maqola til nazariyasining madaniyat bilan o'zaro aloqalarini, ayniqsa, nemis tilidagi muloqot madaniyatining nazariy asoslarini tahlil qilishga qaratilgan. Til va madaniyat o'rtasidagi o'zaro ta'sir, madaniyatlararo farqlar, va interkultural muloqotning nazariy aspektlari maqolada alohida e'tibor bilan o'rganiladi. Shuningdek, Edward T. Hallning muloqot madaniyati haqidagi nazariyasi va Geert Hofstede'ning madaniyatlararo farqlar nazariyasi asosida, nemis tili va madaniyatining o'ziga xos jihatlari yoritiladi.

Til va madaniyatni birlashtirgan yondoshuvlar, nemis tilida samarali muloqot qilish uchun zarur bo'lgan nazariy va amaliy bilimlarni taqdim etishga yordam beradi. Bu maqola, til o'rganish, madaniyatlararo muloqotni tushunish va muloqotdagi farqlarni bartaraf etishning muhimligini ta'kidlaydi.

Til nazariyasi, asosan, tilning tabiati, uning struktura jihatlari, va til o'rganish jarayonini o'rganish bilan bog'liq bo'lib, til va madaniyatning o'zaro aloqalarini tushunish uchun muhim asoslarni taqdim etadi. Til nafaqat muloqot vositasi, balki madaniyatni ifodalash va saqlash mexanizmidir.

Til va madaniyat o'rtasidagi aloqalarni birinchi bo'lib nemis tilshunosi Wilhelm von Humboldtning g'oyalari orqali tushunish mumkin. Humboldtning fikriga ko'ra, til nafaqat muloqotni ta'minlash vositasi, balki dunyoqarashni shakllantiruvchi mexanizm sifatida ko'rilgan. Uning ta'kidlashicha, tilni anglash jarayoni madaniyatga, shuningdek, madaniyatni anglash jarayoni tilga bog'liqdir (Humboldt, 1836). Shunday qilib, til va madaniyat o'rtasidagi bog'liqlik, har bir tilda mavjud bo'lgan o'ziga xos madaniy kodlar orqali ifodalanadi.

Bundan tashqari, Sapir-Whorf nazariyasi (lingvistik relativizm) til va madaniyat o'rtasidagi o'zaro aloqaning yana bir muhim jihatini ta'kidlaydi. Sapir va Whorfning fikriga ko'ra, til nafaqat real dunyoni tasvirlab beradi, balki uni shakllantiradi va tanqidiy anglashni keltirib chiqaradi (Whorf, 1956). Nemis tili o'zining aniq grammatik tuzilmalari va so'z boyligi bilan dunyoqarashni ma'lum bir tarzda ifodalaydi va bu madaniy aloqalar orqali amalga oshadi.

Noverbal muloqot (gestlar, mimikalar, tana tili va h.k.) ham tilshunoslikda muhim o'rin tutadi. Edward T. Hallning "proxemics" (masofa) va "haptics" (tana kontakti) konseptlari, madaniyatlarning muloqotdagi farqlarini tushunishda muhim vosita hisoblanadi. Hall (1976) madaniyatlararo farqlarni asosan ikki toifaga ajratadi: "yaxshi distans" va "yomon distans" — ya'ni, muloqotda masofa o'lchami har bir madaniyatda farq qiladi. Nemis madaniyatida masofa va muloqotda qat'iylik o'ziga xosdir, chunki ular ko'pincha rasmiy va tartibli muloqotni afzal ko'rishadi, bu esa tanishlar va do'stlar orasidagi muloqotda ham o'z ifodasini topadi.

Geert Hofstede (2001) madaniyatlararo farqlarni tadqiq etgan va bu farqlarni o'lchash uchun ko'plab indikatorlarni ishlab chiqqan. Hofstede'ning madaniyatlararo farqlar nazariyasi, nemis muloqot madaniyatining rasmiylikka, qat'iylikka va individualizmga bo'lgan moyilligini tushunishda yordam beradi. Nemis tilida rasmiylik, ya'ni "Sie" shakli bilan murojaat qilish, odatda, jamiyatdagi ijtimoiy tuzilmalarni, odamlar o'rtasidagi masofani va hurmatni ifodalaydi.

Nemis tili, grammatik tuzilishi, leksikasi va sintaksisi bilan ajralib turadi. Uning struktura jihatlari madaniyat bilan bevosita bog'liq. Masalan, nemis tilida juda aniq va qat'iy grammatik qoidalar mavjud bo'lib, bu tilning formal va tartibli muloqot madaniyatiga asos soladi. Nemis tili ko'plab boshqa tillarga nisbatan aniqroq va tushunarli bo'lib, gap tuzilishida qat'iylikni talab qiladi. Shu bois, nemis tili shaxsiy va professional muloqotda o'zining rasmiyligi va tartibli bo'lishi bilan tanilgan.

Nemis madaniyatida muloqotda masofa o'lchami katta ahamiyatga ega. Bu "Proxemics" nazariyasiga mos keladi, ya'ni nemislar muloqotda shaxsiy masofaga katta ahamiyat beradilar. Bu o'ziga xos tarzda, muloqotda rasmiylik va individualizmni qadrlashga imkon yaratadi. Shuningdek, Hofstede'ning madaniyatlararo farqlar teoriyasiga ko'ra, nemis madaniyati yuqori

darajadagi "individualizm"ga ega bo'lib, shaxsiy erkinlik va o'z-o'zini ifodalashga katta ahamiyat beriladi.

Muloqot madaniyati nafaqat tilning grammatik va sintaktik jihatlarini o'z ichiga oladi, balki tilning ijtimoiy madaniyat bilan qanday o'zaro bog'lanishini, nonverbal muloqotdagi elementlarni va madaniyatlararo aloqalarni ham ta'riflaydi. Edward T. Hallning muloqot madaniyati nazariyasi, proxemics va haptics kabi konseptlari yordamida nemis tilidagi muloqotning o'ziga xos jihatlarini tahlil qilish mumkin.

Nemis tilidagi muloqotning o'ziga xosligi uning nozik va aniq til tizimi bilan bog'liq bo'lib, til o'rganuvchilar uchun madaniy jihatlarini tushunish juda muhimdir. Misol uchun, nemis tilida muloqot qilishda rasmiylikni saqlash va odamlar o'rtasidagi ijtimoiy masofani hurmat qilish, til o'rganuvchilar uchun muhim qoidalar hisoblanadi.

Nemis tilidagi muloqot madaniyatini o'rganish, nafaqat tilni o'rganish jarayonida, balki madaniyatlararo aloqalarda ham muhim ahamiyatga ega. Tilning grammatika tizimi, sintaksis, va semantika jihatlarini madaniyatning shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shunday qilib, nemis tilini o'rganish faqat so'zlarni o'rganish emas, balki o'z madaniy kodlarini anglash va madaniyatlararo muloqotni o'rganishni ham talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Humboldt, W. von. (1836). *Über die Kawi-Sprache in Java und ihre Beziehungen zu anderen Sprachen*.
2. Whorf, B. L. (1956). *Language, Thought, and Reality: Selected Writings of Benjamin Lee Whorf*.
3. Hall, E. T. (1976). *Beyond Culture*.
4. Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations across Nations*.
5. Gumperz, J. J., & Hymes, D. (1972). *Directions in Sociolinguistics: The Ethnography of Communication*.
6. Kramsch, C. (1993). *Context and Culture in Language Teaching*.
7. Searle, J. R. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*.
8. Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*.
9. Wierzbicka, A. (1991). *Cross-Cultural Pragmatics: The Semantics of Human Interaction*.
10. Narzikulova, R. (2022). Peculiarities of 20th century english literature and main characteristics. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 12(1), 247-250.
11. Narzikulova, R. A. (2021). PHONETIC ERRORS IN LEARNING ENGLISH IN NON-LINGUISTIC UNIVERSITIES. *Theoretical & Applied Science*, (5), 63-66.
12. Narzikulova, R. (2021). THE WAY OF LIFE OF THE JAPANESE ENGLISH WRITER KAZUO ISHIGURO. *Academic research in educational sciences*, 2(4), 276-282.
13. NARZIQULOVA, R. Phonetic Stylistic Methods and Methodological Application of Phraseology in English and Uzbek. *JournalNX*, 7(02), 327-329.
14. Narzikulova, R. (2022). Scrutinizing materials in organizing class for high school students. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 11(3), 31-33.